

Viorel Chivriga

STUDIU DE CAZ DE ÎMBUNĂTĂȚIRE A RELAȚIILOR COMERCIALE ÎN CADRUL GUAM (VALABIL ȘI PENTRU CEFTA)

Policy Brief

Institutul pentru
Dezvoltare și Inițiative
Sociale (IDIS) „Viitorul”

2010

www.viitorul.org

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”

POLICY BRIEF

STUDIU DE CAZ DE ÎMBUNĂTĂȚIRE A RELAȚIILOR COMERCIALE ÎN CADRUL GUAM (VALABIL ȘI PENTRU CEFTA)

Viorel Chivriga, IDIS „Viitorul”

Opiniile exprimate aparțin autorului. Nici Administrația IDIS „Viitorul”, și nici Consiliul Administrativ al Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul” nu poartă răspundere pentru estimările și opiniile prezentate în cadrul acestei publicații.

Pentru mai multe informații asupra acestei publicații ori asupra abonamentului de recepționare a publicațiilor editate de către IDIS, vă rugăm să contactați direct Serviciul de Presă și Comunicare Publică al IDIS „Viitorul”. Persoana de contact: Laura Bohanțov - laura.bohantov@viitorul.org. Adresa de contact:

Chișinău, Iacob Hîncu 10/1, 2004, Republica Moldova

Telefon: (373-22) 21 09 32

Fax: (373-22) 24 57 14

www.viitorul.org

Orice utilizare a unor extrase ori opinii ale autorului acestui Studiu trebuie să conțină o referință la IDIS „Viitorul”.

SUMAR

ANALIZA SITUAȚIEI CURENTE:	6
COMERȚUL EXTERIOR AL R. MOLDOVA CU STATELE GUAM:	8
PROBLEME EXISTENTE ÎN DOMENIUL COMERȚULUI EXTERN ÎN CADRUL GUAM: . . .	10
SOLUȚII PENTRU IMPULSIONAREA COOPERĂRII ECONOMICE, INCLUSIV A COMERȚULUI EXTERIOR ÎN CADRUL GUAM (CEFTA):	12

ANALIZA SITUAȚIEI CURENTE:

Inițiativa creării acestei asociații de state a apărut la mijlocul anilor '90. Ulterior, în cadrul GUAM (Georgia, Ucraina, Uzbekistan, Azerbaidjan, Moldova) au fost semnate, la nivel de șef de stat, trei declarații politice - la 10 octombrie 1997 (Strasbourg), la 24 aprilie 1999 (Washington) și la 6 septembrie 2000 (New York), în conformitate cu care GUAM-ul s-a afirmat în calitate de inițiativă regională, având drept scop promovarea cooperării în domeniul problemelor de securitate europeană și regională, în particular, în cadrul OSCE. Republica Moldova a aderat la inițiativa respectivă în vederea realizării unor proiecte concrete în domeniul facilitării comerțului și dezvoltării rețelelor de transport eurasiatice, precum și securizării frontierelor, luptei cu terorismul, crima organizată și traficul ilicit de droguri și ființe umane. Cooperarea în cadrul GUAM este sprijinită politic și financiar de către SUA și Uniunea Europeană.

Principalele acte semnate în cadrul GUAM sunt:

- Carta de la Ialta a GUAM din 07.06.2001¹.
- Statutul din 20.07.2002 Provizoriu al Oficiului Informațional GUAM la Kiev.
- Strategia regională și Planul de acțiuni privind realizarea Proiectului de facilitare a comerțului și transportului în cadrul GUAM, aprobate la Istanbul, la 28 iunie 2004, de către Consiliul miniștrilor afacerilor externe ai statelor-participante la GUAM și Hotărârea Guvernului nr. 178 pentru aprobarea Pla-

nului național de acțiuni privind realizarea a Proiectului de facilitare a comerțului și transportului în cadrul GUAM².

- Acordul cu privire la crearea zonei de comerț liber între statele GUAM din 20.07.2002. Acordul cu privire la crearea zonei de comerț liber între statele GUAM are drept scop crearea unei zone de comerț liber care va cuprinde majoritatea schimburilor comerciale dintre Republica Moldova și statele membre GUAM.

Cadrul juridic al R. Moldova, în vederea dezvoltării cooperării economice în cadrul GUAM, este bazat pe Acordul privind crearea zonei de comerț liber între statele membre GUAM, ratificat de R. Moldova prin Legea nr.25-XVI din 14.04.05. În perioada 2002-2005 în R. Moldova au fost aprobate și un șir de acte normative cu scopul extinderii colaborării economice dintre statele membre ale GUAM. Prin Dispoziția Guvernului nr. 180/02.12.2004 cu privire la instituirea Grupului de lucru pentru elaborarea și implementarea Planului național privind realizarea Proiectului de facilitare a comerțului și transportului în cadrul GUAM³, Dispoziția Guvernului nr. 85 din 05.09.2002 cu privire la extinderea și aprofundarea colaborării în diverse domenii în cadrul GUAM⁴, Hotărârea Guvernului nr. 1217 din 28.11.2005 pentru aprobarea Acordului cu privire la asistență reciprocă și cooperare în dome-

² Hotărârea Guvernului nr. 178 din 15.02.2005 pentru aprobarea Planului național de acțiuni privind realizarea Proiectului de facilitare a comerțului și transportului în cadrul GUAM, Monitorul Oficial al R. Moldova nr.30-33/229 din 25.02.2005

³ Monitorul Oficial 226-232/1537, 10.12.2004.

⁴ Monitorul Oficial 126-127/1319, 12.09.2002.

¹ Ratificată prin Legea nr.24-XVI din 14.04.05.

niul vamal între guvernele statelor-participante la GUUAM, semnat la Ialta la 4 iulie 2003⁵ și Hotărârea Guvernului nr. 178 din 15.02.2005 pentru aprobarea Planului național de acțiuni privind realizarea Proiectului de facilitare a comerțului și transportului în cadrul GUUAM.⁶ Din aceste acte normative, în mod special poate fi remarcată Hotărârea Guvernului RM nr. 178, prin care sunt specificate 99 de activități ale instituțiilor publice ce țin de armonizarea legislației naționale cu standardele internaționale, extinderea și dezvoltarea capacităților instituționale ale Departamentului Vamal și Departamentului Trupelor de Grăniceri, selectarea, instruirea și ridicarea calificării personalului Departamentul Vamal, Departamentul Trupelor de Grăniceri, perfecționarea formelor de stimulare, implementarea politicii anticorupție, combaterea terorismului, criminalității transfrontaliere, contrabandei, încălcărilor regulilor vamale și migrațiunii ilegale, protecția drepturilor proprietății intelectuale la frontieră, armonizarea procedurilor ce țin de controlul grăniceresc și vamal, precum și a procedurilor de vămuire, cu standardele internaționale, aplicarea sistemelor informaționale, a tehnologiilor și comunicațiilor, asigurarea compatibilității reciproce a sistemelor de tranzit, dezvoltarea infrastructurii și dotarea cu mijloacele tehnice de control, relații cu publicul. Evaluarea Proiectului de facilitare a comerțului și transportului în cadrul GUUAM urma a fi efectuată ulterior, cu participarea donatorilor din contul cărora Proiectul în cauză va fi implementat. Executarea măsurilor ce necesită finanțare externă urma să înceapă din momentul finanțării respective.

Printre obiectivele specifice ale Acordului sunt:

➤ promovarea prin expansiune a comerțului re-

ciproc, dezvoltarea relațiilor economice, îmbunătățirea nivelului de trai și a condițiilor de muncă, creșterea productivității și stabilității financiare;

- asigurarea condițiilor pentru desfășurarea unei concurențe loiale în comerțul dintre Părți;
- contribuirea la înlăturarea barierelor tarifare și netarifare din calea comerțului, la dezvoltarea armonioasă și la expansiunea comerțului în regiune;
- crearea premiselor necesare pentru dezvoltarea cadrului juridic, cooperării și colaborării multilaterale în diferite domenii de activitate;
- abolirea tuturor taxelor vamale la import, export și a aceloră cu efecte echivalente;
- crearea unui cadru juridic previzibil și stabil pentru dezvoltarea relațiilor comercial-economice multilaterale;
- garantarea tranzitului liber;
- protejarea drepturilor de proprietate intelectuală;
- reglementarea introducerii și aplicării măsurilor antidumping, compensatorii și salvagardare în conformitate cu regulile OMC;
- delimitarea strictă a termenilor și cazurilor de aplicare a tehnicilor de apărare comercială, precum și a mecanismului de aplicare a acestora;
- impozitele și taxele indirecte nu vor fi impuse mărfurilor exportate de pe teritoriul vamal al uneia din Părțile contractante pe teritoriul vamal al altei Părți⁷.

5 Monitorul Oficial 164-167/1323, 09.12.2005.

6 Monitorul Oficial 30-33/229, 25.02.2005.

7 <http://www.e-democracy.md/comments/legislative/20050420/>

COMERȚUL EXTERIOR AL R. MÔLDOVA CU STATELE GUAM:

Pe de altă parte, schimburile comerciale între statele membre ale GUAM sunt sub așteptări. Pe fundalul reducerii ponderii comerțului exterior cu statele CSI în totalul volumului comerțului exterior al R. Moldova, schimburile comerciale cu statele GUAM au avansat destul de neuniform (la export, cota exporturilor în CSI sa redus de la 60,9% în anul 2001 la 39,2% în anul 2008, iar la import, ponderea importurilor din CSI a variat de la 38,1% în anul 2001 la 35,2 în anul 2008). De exemplu, exporturile R. Moldova în Azerbaidjan au crescut de la 328,3 mii USD în anul 2001 (0,1%) la 7128,0 mii USD (0,5%) în anul 2008, iar importurile în această perioadă au înregistrat o creștere de numai 306 mii USD. Exporturile în Georgia au crescut de la 663,6 mii USD în anul 2001 (0,1%) la 6349,8 mii USD în anul 2008 (0,4%), iar importurile din această țară au înregistrat un avans de circa 300 mii USD. Exporturile în Ucraina au înre-

gistrat o creștere de la 57168,2 mii USD în anul 2001 (10,1%) la 142814,8 mii USD (9,0%), iar importurile de la 152570,7 mii USD (17,1%) la 838984,2 mii USD (17,1%).

Datele recente ale Ministerului Economiei și Comerțului atestă faptul că schimburile comerciale ale Republicii Moldova cu statele membre ale GUAM au scăzut în 2009 de aproximativ două ori, comparativ cu anul 2008, constituind 553 milioane USD. Exportul Republicii Moldova în țările GUAM a constituit 93,67 milioane USD. Astfel, cota parte a exportului în Ucraina a constituit cca 86,8%, Georgia – 9,1% și Azerbaidjan – 4,1%. Totodată, Republica Moldova a importat în 2009, mărfuri din statele membre GUAM în sumă de 489,38 milioane USD, cu 42% mai puțin în raport cu anul 2008. Ucraina deține locul întâi, cu cota parte de 99,86% din importul Republicii Moldova din țările GUAM. Conform datelor prezentate mai sus, partenerul de bază a Republicii Moldova în relațiile comercial-economice este Ucraina, valoarea ex-

Comerțul exterior al R. Moldova cu statele GUAM (mii USD).

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Total, CIS	684575,8	759293,4	1016917	1267187,4	1456574,8	1444923,3	1883942,6	2360308,3
Export	344377,1	350421,7	423564,7	502422,3	551367,0	424142,6	550244,5	623047,0
Import	340198,7	408871,7	593352,3	764765,1	905207,8	1020780,7	13336981	1737261,3
Balanța comercială	4178,4	-58450,0	-169787,6	-262342,8	-353840,8	-596638,1	-783453,6	-1114214,3
Azerbaidjan	360,8	1203,2	1043,6	1295,0	8244,7	6606,3	8936,1	7466,5
Export	328,3	1098,7	993,4	1232,1	3718,2	4765,8	8739,9	7128,0
Import	32,5	104,5	50,2	62,9	4526,5	1840,5	196,2	338,5
Balanța comercială	295,8	994,2	943,2	1169,2	-808,3	2925,3	8543,7	6789,5
Georgia	772,4	505,5	1204,1	2173,0	5423,6	4407,2	4294,6	6877,4
Export	663,6	406,8	1078,3	2066,9	5248,5	4060,7	3406,8	6349,8
Import	108,8	98,7	126,8	107,1	275,1	346,5	887,8	427,6
Balanța comercială	554,8	308,1	951,5	1959,8	4973,4	3714,2	2519,0	5922,2
Ucraina	209738,9	265012,8	365387,8	501081,6	579625,5	645237,5	854860,3	981799,0
Export	57168,2	61370,0	56135,1	64752,2	99908,6	128783,7	167862,7	142814,8
Import	152570,7	203642,8	309252,7	436329,4	479726,9	516454,8	686997,6	838984,2
Balanța comercială	-95402,5	-142272,8	-253117,6	-371577,2	-379818,3	-387671,1	-519134,9	-696169,4

Comerțul exterior al R. Moldova cu statele GUAM, % din total.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Total, CIS								
Export	60,9	54,4	53,6	51,0	50,5	40,3	41,0	39,2
Import	38,1	39,4	42,3	43,2	39,5	37,9	36,1	35,5
Balanța comercială	x	14,8	27,7	33,5	29,5	36,3	33,4	33,7
Azerbaidjan								
Export	0,1	0,2	0,1	0,1	0,3	0,5	0,6	0,5
Import	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,1	0,0	0,0
Balanța comercială	x	x	x	x	0,1	x	x	x
Georgia								
Export	0,1	0,1	0,1	0,2	0,5	0,4	0,3	0,4
Import	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Balanța comercială	x	x	x	x	x	x	x	x
Ucraina								
Export	10,1	9,5	7,1	6,6	9,2	12,2	12,5	9,0
Import	17,1	19,6	22,0	24,7	20,9	19,2	18,6	17,1
Balanța comercială	29,2	36,1	41,3	47,4	31,6	23,6	22,1	21,0

portului în această țară constituind 81,32 milioane USD, iar cea a importului - 458,76 milioane USD. Aceasta se datorează așezării geografice a statelor și relațiilor stabilite pe parcursul secolelor. Cooperarea economică în cadrul GUAM este destul de modestă, datorită cadrului juridic limitat, Republica Moldova

colaborând preponderent în plan bilateral cu statele membre ale acestei organizații. În cadrul ODDE-GUAM, reprezentanții Ministerului Economiei participă la lucrările Grupului de lucru în domeniul economiei și comerțului, precum și Grupului de lucru în domeniul energetic⁸.

8 Conform datelor Ministerului Economiei.

PROBLEME EXISTENTE ÎN DOMENIUL COMERȚULUI EXTERN ÎN CADRUL GUAM:

1. Crearea cadrului instituțional și juridic al GUAM a pus temelia pentru o cooperare mai temeinică a statelor-membre în domeniul economic, și în special în comerțul exterior, care urmează a fi abordată și dezvoltată multilateral ulterior, în comun de către instituțiile de stat implicate, cu instituțiile care reprezintă sectoarele asociative și comunitățile de afaceri din țările membre.
2. În cadrul GUAM nu este cunoscută existența unei baze de date privind piețele externe de desfacere, modul de obținere a vizelor și altor autorizații, informații privind stimularea importurilor tehnologiilor noi, utilajului și echipamentului industrial prin oferirea stimulentele fiscale și vamale la import, pregătirea și efectuarea investigațiilor sociologice privind respectarea de către organele de stat a procedurilor de înregistrare, eliberare a certificatelor, licențelor și autorizațiilor, eficiența politicilor promovate de state în domeniul climatului investițional, etc ⁹.
3. În prezent este remarcată ineficiența totală a „coridoarelor libere” în comerțul exterior cu produse agroalimentare, prevăzute de prevederile Acordurilor semnate în cadrul CSI.
4. Barierele netarifare sunt instrumente utilizate frecvent de către autoritățile statelor în realizarea politicilor comerciale și în mod direct sau indirect ținesc participanții la activitatea comercială externă. În prezent, astfel de in-

strumente sunt prezente și în reglementarea tranzacțiilor comerciale de către unele state membre ale GUAM. Câteva exemple:

- a. Unele analize remarcă prezența în uz a unui număr semnificativ de elemente de acest gen din contextul politicilor comerciale, cum ar fi: licențierea activităților comerciale (în R. Moldova sunt stabilite 22 de activități ce țin de domeniul comerțului exterior)¹⁰, politici de achiziții publice discriminatorii, restricții voluntare la export, etc.
- b. Majoritatea acordurilor de liber schimb semnate de către R. Moldova prevăd abținerea părților de la aplicarea măsurilor discriminatorii în comerțul bilateral, introducerea limitelor cantitative sau a măsurilor echivalente referitor la exportul și/sau importul mărfurilor în cadrul acordurilor. Însă, părțile pot stabili în mod unilateral restricții cantitative, dar care să nu depășească limita rezonabilă sau pentru un termen determinat concret. Cu toate acestea, cotele la import sunt introduse voluntar. Un exemplu de acest gen le constituie cotele la importul cărnii în R. Moldova, care derivă din meca-

⁹ Chivriga V., Furdui V. Evoluții curente în comerțul exterior cu produse agricole. Federația Națională a Fermierilor din Moldova (FNFM), Chișinău, 2008.

¹⁰ Legea nr. 451-XV din 30.07.2001 privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător. Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 108-109/836 din 06.09.2001.

nismul reglementării importurilor de carne instituit prin Hotărârea Guvernului nr. 1363 din 29. 11. 2006¹¹.

- c. Barierele netarifare, cum ar fi tranzitarea scumpă și procedurile vamale de lungă durată, reduc cu mult efectele pozitive ale protocoalelor de comerț bilateral și regional, semnate pentru facilitarea comerțului extern. Unele cercetări efectuate de organizațiile neguvernamentale din R. Moldova demonstrează, că agenții economici se confruntă cu probleme serioase la tranzitarea teritoriului unor sta-

te membre al GUAM. De exemplu, în cadrul unui diagnostic realizat de IDIS „Viitoru”¹ în anul 2008 în cadrul proiectului „Campanie de advocacy în susținerea exportatorilor de produse agroalimentare” pe ruta Chișinău – Moscova , s-a constatat, că o tranzacție de acest gen durează circa 4 zile, dintre care mai mult de 32 de ore au fost consumate la tranzitul teritoriului Ucrainei. Plățile neoficiale achitate în perioada tranzitării teritoriului acestui stat au constituit 260 de hrivne.

11 Este abrogată la finele anului 2009.

SOLUȚII PENTRU IMPULSIONAREA COOPERĂRII ECONOMICE, INCLUSIV A COMERȚULUI EXTERIOR ÎN CADRUL GUAM (CEFTA):

Luând în considerație obiectivele comune propuse de statele aderente la acordurile GUAM și CEFTA, dar și problemele similare care diminuează eforturile Părților de a realiza integral și cu maximă eficiență obținerea unor performanțe la aplicarea prevederilor acestor Acorduri, credem că este oportună crearea unor platforme comune care să coopteze reprezentanți a instituțiilor de stat, sectoarele asociative și a comunităților de afaceri. Platformele comune pot fi privite în calitate de un instrument excelent de interconexiune și integrare europeană pentru autoritățile statelor membre, utilizat pentru impulsivitatea cooperării în domeniul comerțului exterior. Un prim pas spre crearea Platformei Comune ar fi cooptarea reprezentanților societății civile și a sectorului economic privat în comisiile mixte (grupurile interguvernamentale de lucru) în cadrul GUAM. Prin aceasta, reprezentanții societății civile și a sectorului privat ar contribui în scurt timp la:

1. dezvoltarea și implementarea în comun de către Republica Moldova și țările din regiune a unor investiții strategice în domeniul infrastructurii rutiere, feroviare, energetice și de telecomunicații, pentru accesul rapid al transporturilor de mărfuri, spre culoarele de transport europene și euro-asiatice;
2. crearea bazelor de date privind piețele externe de desfacere, simplificarea modului de obținere a vizelor și altor autorizații, stimularea importurilor tehnologiilor noi, utilajului și echipamentului industrial prin oferirea stimulentei fiscale și vamale la import, pregătirea și efectuarea investigațiilor sociologice privind respectarea de către organele de stat a procedurilor de înregistrare, eliberare a certificatelor, licențelor și autorizațiilor, eficiența politicilor promovate de stat în domeniul climatului investițional, etc.¹².
3. crearea și punerea în aplicare a unor instrumente similare cu cele utilizate de către UE („Trade Barriers Regulation” -TBR) pentru identificarea și eliminarea obstacolelor și practicilor comerciale neloiale cu care se confruntă exportatorii moldoveni pe terțe piețe.
4. crearea și aplicarea instrumentelor interactive de sprijinire a exportatorilor din R. Moldova (baze de date în sprijinul accesului companiilor moldovenești pe piețele terțe: date statistice, legislație, tarif vamal, furnizarea gratuită de studii, consultații).
5. elaborarea și aprobarea unor reglementări privind procedurile simplificate de vămuire, după exemplul reglementărilor comunitare (procedura declarației incomplete, procedura declarației simplificate și procedura de vămuire la domiciliu).
6. încurajarea creării de întreprinderi mixte în parcurile industriale și Zonele Economice Libere.
7. crearea condițiilor pentru participarea firmelor din statele membre la realizarea programelor de reabilitare a infrastructurii rurale: construcții locative, construcția infrastructurii rutiere, gazificare, etc.

¹² Chivriga V., Furdui V. Evoluții curente în comerțul exterior cu produse agricole. Federația Națională a Fermierilor din Moldova (FNFM), Chișinău, 2008.

NOTE

IDIS „Viitorul” reprezintă o instituție de cercetare, instruire și inițiativă publică, care activează pe o serie de domenii legate de: analiză economică, guvernare, cercetare politică, planificare strategică și management al cunoștințelor. IDIS activează în calitate de platformă comună care reunește tineri intelectuali, preocupați de succesul tranziției spre economia de piață și societatea deschisă în Republica Moldova.

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” este succesorul de drept al Fundației Viitorul, și păstrează în linii mari tradițiile, obiectivele și principiile de acțiune ale fundației, printre care se numără: formarea de instituții democratice și dezvoltarea unui spirit de responsabilitate efectivă printre oamenii politici, funcționari publici și cetățenii țării noastre, consolidarea societății civile și spiritului critic, promovarea libertăților și valorilor unei societăți deschise, modernizate și pro-europene.

